

JEŠTĚ JEDNOU K FEMAD

aneb KDE ČEKÁ DIVÁK ČI PSYCHOLOG V DIVADLE

Poslední dvě přelomové divadelní sezóny trávily úbytkem souborů, nastudovaných inscenací, divadelních přehlídek, příležitostí ke vzdělávání a také, což je nejbolestivější, úbytkem diváků. Ten jsme pociťovali v místech působení souborů, ale i na divadelních přehlídkách, na nichž diváckou obec tvořili dříve především amatérští divadelníci.

Jsou však oblasti divadla, kde k tomuto úbytku nedošlo, tj. zvláště pokud jde o divácký zájem a zájem divadelníků o účast na přehlídkách. Je jím oblast divadla hraného dětmi a divadla dospělých pro děti. Není to jistě náhodné. Letité systematické působení ÚKVČ a dalších metodických zařízení v oblasti divadla pro děti, spjaté v posledních letech s činností Sdružení pro tvořivou dramaturgii, přináší své ovoce.

Reflexe pozitivní divácké odezvy v řadách dětského publika v době, kdy dospělí do divadel příliš nechodí, je pak zřejmě hlavním důvodem příznivého stavu v oblasti divadla dospělých pro děti. Zatímco vrcholové přehlídky, jakými jsou Jiráskův Hronov, Loutkářská Chrudim a řada dalších, pocítily odliv nějakého diváckého zázemí, akce věnované divadlu pro děti tento odliv nezaznamenaly. Nutno též konstatovat, že nezaznamenaly ani tendenci opačnou, i když národní přehlídka činoherních souborů hrajících pro děti, konaná po Stráži pod Ralskem poprvé v Rakovníku, byla poctěna zájmem nad očekávání nemalým.

Rád bych se však vrátil po Jiřím Brixii a Aleně Urbanové k festivalu – dílně, který je pro oblast divadla pro děti jakousi střešovou záležitostí, k FEMADu v Libici nad Cidlinou. Po léta slul jako salon odmítnutých či místo konfrontace nejinspirativnějších počínů, jaké se na poli amatérského divadla udály.

Společenské změny umožnily tuto jeho funkci přenést na půdu Jiráskova Hronova, který se stal scénickou žatvou českého amatérského divadla. FEMAD se současně proměnil na festival a dílnu – scénickou žatvu divadla pro děti. Nikdo z iniciátorů této proměny neočekával, že by o FEMAD mohl být i nadále rovnocenný a srovnatelný zájem, neboť na oblast divadla pro děti bylo po celá dlouhá léta nahlíženo jaká na něco méně důležitého. Příjemným překvapením pak bylo, že nedošlo k tak razantnímu poklesu účastníků, jaký byl očekáván. Důvod lze shledat nejeden. Svojí roli patrně sehrálo renomé, které si FEMAD za léta své existence získal. Očekávání možnosti zhlédnout to nejlepší z oblasti divadla pro děti byl asi další důvod přízně. Ostatně, souvisí to s názorem Josefa Krofky, vysloveným při zahajovacím večeru nově koncipovaného FEMADu v roce 1990, s názorem, že bychom neměli dělat pomyslnou čáru mezi divadlem pro dospělé a divadlem pro děti, ale mezi divadlem dobrým a špatným, neboť každé vskutku dobré divadlo nalezne diváka jak u dětí, tak u dospělých. Přitažlivost FEMADu zůstala i pro jeho otevřenost, pro snahu programově rozevřít co nejširší škálu možností, pro úsilí o co nejpestřejší paletu žánrů, poetik, stylů a divadelních druhů, pro snahu neomezovat se na impulsy vycházející z souborů dospělých, nýbrž nechat se inspirovat počiny z oblasti dětského divadla a dramatické výchovy, vedle amatérských souborů prezentovat v dostatečné míře podněty souborů profesionálních. Tato společná

příležitost pro činoherce, loutkáře, vedoucí dětských divadelních kolektivů atd. byla pochopena a přijata.

FEMAD se stal zvlášť podnětným pro ty, kteří svou divadelní tvorbu adresují dětskému publiku a pro ty, kdož pracují s dětmi v dětských kolektivech. Onu podnětnost nelze však spatřovat toliko v možnosti zhlédnout soustředěně ve dvou víkendech k dvacítce inscenací. Ona tkví rovnocenně v příležitosti konfrontovat své postřehy a názory v diskusích s ostatními účastníky, mezi nimiž jsou přítomni přední divadelní teoretici a praktici. V průběhu festivalu – dílny pracuje navíc kolektiv dětí, vedený psychologkou PhDr. Ivanou Veltrubskou a jejími asistenty – divadelníky. Děti se na svých schůzkách věnují každé jedné inscenaci. Jejich postřehy, názory a pocity jsou získávány především nepřímými metodami – asociacemi pocitů prostřednictvím barevného vyjádření, kresbou plakátů, pojmenováním hry novým názvem, převyprávěním příběhu hry, přehráním sekvencí hry, které, obzvláště zaujaly, pojmenováním charakterů postav hry atp. Takto získané poznatky – reakce dětí jsou pak zprostředkovávány a interpretovány dr. Veltrubskou v diskusích k jednotlivým inscenacím. Je to nedocenitelná pomůcka pro rozpravy o nejrozličnějších problémech divadelní tvorby pro děti, zejména pak z hlediska komunikace inscenací s diváky a z hlediska vnímání dětí. Různorodá skladba dětské skupiny pak umožňuje rozlišovat rozdíly ve vnímání dětí různých věkových kategorií, chlapců oproti dívkám, dětí s rozdílnými dispozicemi atp.

Poznatky získané v práci se skupinou dětí bývají bez nadsázky namnoze tím nejzajímavějším na celém FEMADu. Bývají zároveň pro dospělé divadelníky nejednou velice překvapivé. Začasté totiž vyvrací liché, leč zažitě představy divadelníků o tom, co děti v divadle chtějí a potřebují a otřásají „jistotami“ jejich „neomylné“ zkušenosti, stvrzovanými lapidárními pozitivními odpověďmi na přímo položenou otázku „jak se ti to líbilo“. Snahou diskusí je pak dobírat se mj. i příčin rozporného vnímání a hodnocení dospělých a dětí.

Za dva realizované ročníky FEMADu, koncipované pro oblast divadelní tvorby pro děti, se podařilo ledacos prostřednictvím konkrétního materiálu inscenací a práce se skupinou dětí ověřit a ozřejmit. Děti stejně vděčně přijímají „herecké divadlo dramatické postavy bez zcizovacích momentů“ (A. Urbanová), jako divadlo založené na dramatické hře. Jejich pozornost poutá výrazný příběh, stejně tak výrazné charaktery, jež si mohou jako návod k chování přenést do života. Důležitou roli hraje barevnost ve výtvarném řešení inscenace, stejně tak přítomnost tajemnosti a tajemství, kouzla či lépe okouzlení. Zajímavým poznatkem je rezervovanost dětí v přijímání divadla hraného dětmi. Namnoze převládá pocit, že by to svedly samy také. Naopak dospělý herec u nich požívá důvěry v autoritu. Jak je to ošidné!

Tato a mnohá další zjištění by si vyžadovala, vedle stručného pojmenování (doložení na zcela konkrétních příkladech, uvedení do souvislostí s řadou dalších jevů a podmínek. To není na tomto místě možné. Nezbyvá, než zájemce pozvat na další ročník FEMADu do Libice n. C. Bude již 20. v pořadí a uskuteční se 11.–13. a 18.–20. 9. 1992. Rádi bychom mezi lektory pozvali odborníky i z dalších vědních oborů, jako např. speciálně orientovaného pedagoga a sociologa aj., neboť jsme při posledním ročníku

připadli na okruhy problémů, které si vyžádají teoreticko-praktickou oporu mimo divadlo a psychologii.

Protože by programová skladba měla být co nejpodnětnější, a protože mohou programové radě některé podnětné inscenace uniknout, vězte, že programová uzávěrka FEMAD '92 bude 12. 6. 92, což znamená, že do té doby musí být shromážděny a zhlédnutím ověřeny všechny inscenace, z nichž se bude utvářet program – tip do něj můžete poskytnout i vy. Zvláštní pátrání se vyhlašuje po invenčních inscenacích tradičního divadla, tj. onoho hereckého divadla dramatické postavy bez zcizovacích momentů. Informace o pachatelích takového divadla přijímá ARTAMA Praha.

Milan Strotzer